

Ametysten fra Stange og Løten kommuner i Hedmark.

Av Arne Moløkken

Foto: Vidar Moløkken

Det har lenge vært kjent at arbeidet med den nye traseen til Rv. 3 (Østerdalsveien) skulle iverksettes. Da arbeidet begynte vinteren 1994 var det mange steininteresserte som gledet seg og var spente på hva veiarbeidet ville gi av mineralogisk interessante funn.

Det som satt friskt i minnet var alle de gode ametystfunn som ble gjort i en forkastningssone i et pukkverk i området tidlig i 80-årene. Etter prosjektets trasévalg var det klart at veien ville krysse forkastningen både i den søndre og nordlige ende av det 9 km lange arbeidsområdet. I teorien lå alt tilrette for nye ametystfunn!

Arbeidet startet vinteren 1993 - 94 med fjerning av morenedekket. I forbindelse med en ny bru over Rv. 3 for fylkesveien ved Klevfoss i Løten, ble det foretatt noe sprengning. Dette var akkurat i området man antok at forkastningen ville komme tilsyne.

Berggrunnen består av lys grå granitt som sydover går over i gneiser. Tidlig våren 1994 da man med stor iver undersøkte området, så man først ingenting. Men etter systematisk leting mellom kjempestore steinblokker ble det oppda-

get en rusten blokk med svart leire på den ene siden. Ut av leira stakk toppen av flere ametystkrystaller fram. Etter

forsiktig fjerning av leira ble det avdekket mange ametystkrystaller og fragmenter. Den beste var en 16 cm lang kortprismatisk, dobbeltterminert krystall. Etter enda mere leting og graving ble selve forkastningen lokalisert. Den krysset veitraséen N - S. På dette stedet går veien NV - SØ. **Selv om forkastningen stort sett var tett, fant man på sydsiden av veien ett hulrom med nye ametystkrystaller og fragmenter.** Ut over sommeren 1994 arbeidet mange mineralsamlere hardt på dette stedet, og mange pene ametystkrystaller ble funnet.

I september 1994 begynte sprengningen nordvestover mot Svartelva som renner ca 350 m fra veibrua. Første helga i september var det rekognosering i det nylig sprengte området, og i ei leir-lomme ble det funnet flere ametystkrystaller av meget god farge og kvalitet. Den beste krystallen var en scepterkrystall på 10 cm. Leirlomma viste seg senere å ligge i en parallellforkastning ca 150 m vest for den forkastningen der det første funnet ble gjort.

Det ble gravet og sprengt mye i det

aktuelle forkastningsområdet, da dette området skulle bli et av- og påkjøringskryss til Rv 3. Ved sprengningsarbeidet til en dyp veigrøft traff man på et hulrom med ametystkrystaller på flere kg. Siden krystallene var skjult av svart leire, fanget de ingen oppmerksomhet. Alt ble fylt ut i veibanen i et område 60 - 70 m unna. Noen av krystallene i bunnen av hulrommet var uskadet, og her ble det funnet mange fine stuffer og enkeltkrystaller. Også her var fargekvaliteten meget god.

Mye av materialet som ble fylt ut i veibanen ble seinere gravet opp igjen av veiarbeidere med gravemaskin og ivrige samlere med mere enkle redskaper. Mange av ametystkrystallene som ble funnet hadde naturlig nok stygge skader. Men forbausende mange krystaller hadde klart seg bra takket være den seige, svarte leira de lå innbakt i.

Grunnet arbeidet med av- og påkjøringsveiene ble berggrunnen avdekket 40-50 m mot syd akkurat der forkastninga gikk. Dessverre var forkastninga helt tett bortsett fra ei lita

krystallgrupper, noen enkeltkrystaller og flere bruddstykker.

I utsprengingen for en rasteplass ble det funnet klare, ofte dobbeltterminerte kvartskrystaller opp til 10 cm. Lengre syd ved veien til Åsbygda i Stange, ble det funnet ametystkrystaller i ei lomme i en sprekkstone. De var mindre og noe lysere i fargen enn de som ble funnet ved Klevfoss i Løten.

Enda lengre mot syd, på toppen av stigninga ned mot Mågård, var det en liten sprekk der det ble funnet ametystkrystaller der bare termineringene var lillafarget. Størrelsen på disse krystallene var ca 4 cm.

Lengre syd ved veien til Åsbygda i Stange ble det funnet ametystkrystaller i en lomme i en sprekkstone. De var mindre og noe lysere i fargen enn de som ble funnet i «hovedfunnstedet» i Løten.

Alle områder der det ble funnet ame-

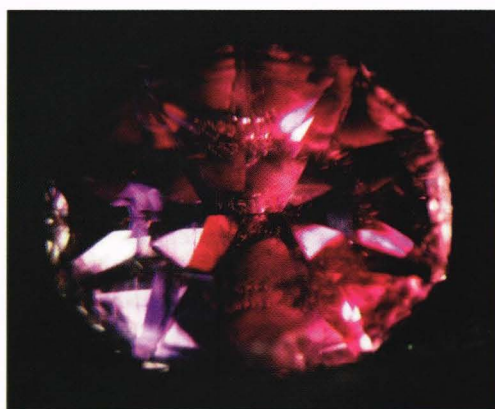
tyst er nå dekket til og tilsådd.

I endel av krystallene er det små, væskefylte hulrom som inneholder synlige, bevegelige bobler. Noen av ametystkrystallene har også inneslutninger av mikro dolomittkrystaller. En meget karakteristisk inneslutning i ametysten er mørk røde nåler som ligner utstrakte korketrekker. De er ikke identifiserte. En sjelden gang sees også små, gule rutilnåler.

En liten del av ametysten er i fasettkvalitet. Fargen er varm dyplilla, og dette gir nydelige smykkesteiner. Den største fasettslepne ametysten er på hele 153 carat, og den er slipt av Magnar Nergård.

Det er ikke så mange andre interessante mineraler som er funnet i forkastningssonene. Pyritt er funnet i massive klumper opp til størrelse med et egg. Pyritt er også funnet i pene mikrokrystaller. Dolomitt er funnet i krystallinske masser og som 5mm store krystaller ved Klevfoss.

Veitrasseen ble åpnet med stor festivitas i oktober 1996 av samferdselsminister Kjell Opseth.

Løtenametyst slipt av Gunnar Nergård, Kongsvinger

*Ametyst, scepter, fantom, l=10 cm
Løten Hedemark*